

Fukász László

ECSEDY ALADÁR „LÉLEKMENTŐ” GYEREKMISSZIÓJA*

* Jelen dolgozat alapjaként szolgálnak az *Ecsedy Aladár szószéki igehirdetése* című szakdolgozatom részletei (Sárospataki Református Teológiai Akadémia, 2020, téma-vezető: Dr. Hós Csaba). A szakdolgozatban a gyermekmunkásság nem kapott külön hangsúlyt, jelen tanulmányban volt lehetővé ez alaposabban kibontani.

A múlt század viharos évtizedeiben nemzetünk református egyháza minden gyengesége és félelmei ellenére meg tudott maradni. Mert voltak hithű őrállói, akik előálltak alkalmas és alkalmatlan időben, továbbörökítették a magyar református keresztyén gondolkodást, dacolva minden múltó ideológiával. E zivataros század több áldozatkész, nagy hatású és kétségkívül meghatározó lelkipásztora maradt ki az egyháztörténet historiográfiájából. Legalábbis nem olyan markánsan emelkednek ki, mint amilyen áldásos szolgálatot tettek Isten országa épülésében. Ecsedy Aladár Krisztusát szerető, nemzetével együtt lélegző és népét felemelni akaró lelkipásztor is ilyen volt. Belmissziós hevület, de hitvallásos egyenesség, Isten előtti engedelmesség, ugyanakkor egyházvezetői határozottság, irodalmi szépmivesség, mégis közérthető beszéd feszültségeiben állt szilárd jelleme. E kétpólusú, egymással sokszor vitatkozó, de egymást ki nem oltó dualitás a mindenkori lelkipásztor erényei között kell legyen ma is. Ecsedy munkásságával jelen volt az emberi élet földi kereteinek minden szakaszában a születéstől a halálig. Isten országába hívta a gyermekeket és az ifjúságot a vasárnapi iskolában, járta az országot evangélizációival, hirdette az Igét gyülekezetében, irányította egyházmegyéjét, és élete utolsó szakaszában idősothont vezetett.

1. Ecsedy Aladár

Ecsedy Aladár 1902. február 6-án született a Szilágy megyei Krasznahorvátón.¹ Zenét szerető és művelő családban nőtt fel, ami muzikálításában később is megmutatkozott. Saját maga szerzett zeneműveket és énekeket, amelyekkel a gyermekeket és a felnőtteket egyaránt Istent énekekkel történő dicsőítésére ösztönözte. A csa-

¹ PAPP Vilmos: *Negyvenegy prédikátor, XX. századi magyar „gályarab”-prédikátorok*, IV. kötet, Budapest, Magánkiadás, 2010, 51.

lád Erdélyből települt át a dunamelléki Szalkszentmártonba, így Aladárt a közeli kunszentmiklósi gimnáziumba írtatták,² ahol megismerkedett az ottani lelképásztorral, Vargha Tamással.³ A gimnáziumi évek alatt életre szóló tanítványi és testvéri kapcsolat alakult ki közöttük, és az oktató-lelképásztor ígéhirdetéseinek hatására döntött a 17 éves Ecsedy végleg Krisztus mellett.⁴ Ez az élmény egy életen át elkísérte.

1919-ben vették fel a budapesti teológiára. Diákévei alatt tudatosan készült a lelképásztori szolgálatra, és felelősséget érzett egyháza iránt, amit csak úgy tudott elképzelni, ha Isten Igéjének bármilyen hirdetői maguk is komolyan átélték Krisztus átformáló erejét. E szemléletmód megpecsételéseként csatlakozott 1921-ben az SDG diákmozgalom alapítóihoz.⁵ A mozgalomhoz is kötődő és a teológián is tanító Sebestyén Jenő a maga hitvallásos kálvinizmusával olyan iránytűt adott a teológus Ecsedy kezébe, amellyel még akkor sem tévedt le a tiszta református tanok ösvényéről, amikor azokat belmisszós cipőben taposta. Negyedéves korában, 1924-ben meghívta a Bethesda Kórház igazgató-lelkésze, Biberauer Richard, előbb segédlelkésznek, majd kórházlelkésznek. Biberauer Szabó Aladárnak, a belmisszió atyjának volt a tanítványa. Az itt töltött hat év „Isten műhelyévé”⁶ lett Ecsedy számára, és megkérdőjelezhetetlenül magába itta a belmissziós spirituszt. A Sylvester Nyomda ez időben a kórház szomszédságában működött, így került közelebbi kapcsolatba Tildy Zoltán tahitótfalusi lelképásztorral, későbbi köztársasági elnökkel és Bereczky Alberttel.

1929-ben Tildy hívta Tahitótfalura helyettesének, majd 10 hónap múlva a gyülekezet egyöntetűen megválasztotta lelképásztorának, és 1930. augusztus 30-án iktatták be. „Munkája nyomán Tahitótfalu a magyar református lelki ébredés központjává vált.”⁷ Az 1Móz 37,19-20 igékkel keretezte szolgálatát a gyülekezetben. Erről prédikált beiktatásán, majd nyugdíjba vonulásakor, 1962. március 25-én is.⁸ „Imhol jön az álomlátó!” Korát meghaladó szervezői attitűddel látott neki a gyülekezetépítésnek. Volt bátorsága nagyot álmodni. Volt bátorsága vizionálni, maga elé képzelni a gyülekezet jövőképét, majd ennek eléréséhez rendszert alkotni, ami kétségkívül a Szentlélek áldásos munkája nyomán működött is. Korunk lelképásztorai számára ez a strukturált „látás” ma is elengedhetetlen a gyülekezetépítéshez.⁹ A közélettől sem tartotta távol magát: volt jegyző, könyvelő, tanácsstag, a Vízmű Társulat és a helyi Ta-

² PÁPAI SZABÓ György: Ecsedy Aladár emlékezete, *Pest Megyei Hírlap*, 37. évfolyam, 112. szám, 1993. május 25., 9.

³ Vargha Tamás (1890-1968). Kunszentmiklósi lelképásztor, a Solti Egyházmegye esperese.

⁴ „1919. évben Vargha Tamás kunszentmiklósi lelkész ígéhirdetése és alázatos szeretete nyomán jutottam közel Jézus Krisztushoz és adtam neki magam.” idézi BUDAI Mihály: Dr. Ecsedy Aladár (1902-1990), in *500 éves a reformáció, a Tahitótfalusi Református Egyházközösség ünnepi kiadványa*, 13., URL: <http://tahitotfalu.reformatus.hu/uploads/images/reformacio500.pdf> Utolsó letöltés: 2020. 11. 15.

⁵ ÖRSI Julianna: Törekvések a magyar református egyház szellemi megújulására, *Létünk*, XLVII. évfolyam, 2017/4, 52–53.

⁶ PÁPAI SZABÓ: i. m., 9.

⁷ Uo.

⁸ BUDAI: i. m., 14.

⁹ KELLER, Timothy: *Gyülekezet a központban*, Ford. GYŐRI Péter Benjámin, Budapest, Harmat – Kálvin – Luther, 2019, 445.

karékszövetkezet alapító elnöke.¹⁰ Megtanította a falubelieket gyümölcsfa metszésére és oltására, ott volt a hívekkel a paraszti munkában, a falubeliekkel kalákát szervezett az aratásra, amikor a második világháború megtizedelte a férfiak számát, és nem volt munkaerő.¹¹ Roppant egyszerűen, közérthetően hirdette az Igét, szó szerint „úti kalauz”-ként szolgáltak prédikációi a híveknek a mindennapi élet útvesztőiben, erősítve őket hitben, reményben és szeretetben.¹² Lelkipásztorsága idején Ecsedy ügyes vezérletével, ő és a gyülekezeti tagok földterületi adományából megépült a ma is számos rendezvénynek otthont adó Sion-hegye konferenciatelep, eredeti szándékában gyermek és ifjúsági összejövetelek számára, de később, hogy az államosítást elkerülje, Ecsedy a Zsinat nevére íratta a telepet. Ezután már inkább egyházkerületi és zsinati lelkészértekezleteket tartottak benne. 1946-ban választották meg a Pesti Egyházmegye esperesi tisztségére, és 6 éven át „szolgált az egyházmegye lelki ébresztgetését”.¹³ Régi kapcsolat fűzte Bereczky Albert püspökhöz, de az egyházvezető személyesen tett látogatása alkalmával sem tudta meggyőzni Ecsedyt, hogy az állammal való kiegyezés a kulcsa az egyház jövőjének.¹⁴ Végül 1952-ben a kommunista államot kiszolgáló egyházvezetés lemondatta esperesi tisztségéről.

Mindennek hátterében pedig azt a folyamatot kell látni, amelynek eredményeként a szovjet katonai segítséggel hatalomra került marxista-leninista államhatalom a diktatúra felé vezető útján végül is megtörte az egyházi vezetést, és „örségyáltást” erőszakolt ki. Ravasz László 1948-ban a Zsinat lelkész-elnöki, majd dunamelléki püspöki tisztről is lemondott. Az új püspök erős világi támogatással Bereczky Albert, főgondnok pedig Kiss Roland lett, akiket később a Zsinat lelkészi és világi vezetőivé választottak. Elnöklésük alatt, elvtelenül behódolva a hatalomnak,¹⁵ 1948. szeptember 30-án vált törvényesen elfogadottá a Magyar Köztársaság és a Magyarországi Református Egyház között létrejött „Egyezmény” egészen 1990. március 19-ig.¹⁶

¹⁰ G. SZALAI István: „Öspörös urunk”, avagy Dr. Ecsedy Aladár, a tahitófalu református gyülekezet lelkésze, esperes halálának 30. évfordulójára... (1902-1990), *Tahitófalu Községi Tájékoztató*, 332. szám, 2020. április, 6.

¹¹ Uo.

¹² Uo.

¹³ ECSEDY Aladár feljegyzéseiből közli BUDAI Mihály: Dr. Ecsedy Aladár 1930-1962-ig (Tahitófalu-ban) volt lelképásztor feljegyzései, *Tahitófalu Községi Tájékoztató*, 229. szám, 2011. szeptember, 6.

¹⁴ „Bereczky Albert eljött Tótfalura, valami dolga volt Ecsedy Aladár esperessel, a főnökömmel... Bereczky püspök úrnak – és az ő követőinek, az ún. „vonalasoknak” – az volt a véleménye, hogy meg kell próbálni mégis kiegyezni valahogy a hatalommal. Mi nem voltunk vonalások, mi átkozott nyugatosok meg ilyenek-olyanok voltunk, és – mindenekelőtt az Ige tanácsára – azt mondtuk, hogy nem lehet” – emlékezett vissza Kántor Ervin. HORNYÁK Máté: Kántor Ervin életinterjú, Fényképalbum, *kre.hu*, Készült: Vác, 2013, 9., URL: http://www.kre.hu/portal/images/eletutinterjuk/Kantor_Ervin_fenykepalbum.pdf Utolsó letöltés: 2020. 11. 15.

¹⁵ SZATHMÁRY Béla: A református egyház és a felekezeti egyenjogúság – az 1947. évi XXXIII. tv. értékelése református szemmel, *srta.hu*, 4., URL: http://srta.hu/wp-content/uploads/2015/06/a_reformatus_egyhaz_es_a_felekezeti_egyenjogusag.pdf Utolsó letöltés: 2020. 04. 28.

¹⁶ LADÁNYI Sándor: A református egyház élete a II. világháború után, Az egyház és állam viszonyának „rendezése” 1948-ban, in Uő. – PAPP Kornél – TÖKÉCZKI László (szerk.): *Egyháztörténet 2.*, Budapest, Református Pedagógiai Intézet, 1998, 149.

Miközben folytak a küzdelmek és a viták az egyház megújításáról, a gyülekezetekben az igehirdetések és evangelizációk nyomán jelentős ébredési hullám vonult végig az országon a negyvenes években. Éppen Ecsedy Aladár volt ennek egyik gerjesztője. Saját feljegyzései szerint 350 helyen fordult meg evangelizációival. Korának „sajátos egyénisége” volt, aki úgy mutatta fel Krisztus keresztségét, „mint ami megháborít és vádol, hívogat, nekünk is felkínáltatik, elfogadható, megment és üdvözít”.¹⁷ A háború szörnyűségeit túlélő emberek felismerték, hogy egyéni életük és a nemzet sorsa a Krisztus váltságába és szeretetébe kapaszkodó hitük megélésétől függ. Ez az ébredés adta alapját annak, hogy a későbbi kemény elnyomás közepette is meg tudott maradni az egyház, és túlélte a nehéz időket.¹⁸ Lelkészeket, akik nem voltak hajlandók a kommunista programot propagálni, ellehetetlenítették. Létrejött az Állami Egyházügyi Hivatal, amely minden egyházi tevékenységet ellenőrzött. Elkezdődött a lelkészek ideológiai átnevelése, és egész jól működő besúgórendszert építettek ki az egyházon belül. Mindezekből látszik, hogy lassú kivérzésre ítélte az államhatalom az egyházat.¹⁹ A református egyház intézményszerkezeti rendszerébe is belenyúltak a Konvent Elnöksége által: gyülekezeteket csoportosítottak át, egyházközségeket összevontak, a Tiszáninneni Református Egyházkerületet egy időre megszüntették, az egyházmegyék határait átszabták, ezzel az egyházmegyei tisztségviselők közül a nem kívánatosakat lecserélték.²⁰ Ennek áldozata lett Ecsedy Aladár is, miután az 50-es években megindult kitelepítések elszenvedőin úgy próbált segíteni, hogy kérte esperesi körlevélben egyházmegyéjének gyülekezeteit, hogy szervezzenek gyűjtést a rászorulóknak részére.²¹ Az államhatalomnak ez nem tetszett, és eltávolították esperesi székéből, ezzel együtt a Pesti Egyházmegyét megszüntették 1952-ben.²² Ecsedy Aladár az esperesi leköszönését követően megmaradhatott a tahitótfalui gyülekezet lelképásztora, és a kommunista időkben is próbálta összefogni közösségét.

1955-ben budapesti teológusok megalkották a Hitvalló Nyilatkozatot, amely nyomatékosan szembe ment az egyházi vezetés torz teológiai döntéseivel és politikájával. Sok lelképásztor és teológus fogadta el és írta alá, így valóságos mozgalommá duzzadt, magukat Református Megújulási Mozgalomnak nevezték el. Ehhez csatlakozott Ecsedy Aladár is, és egy olyan beadványnak a szellemi atyja lett Békési Andorral, Gyökössy Endrével és Joó Sándorral karöltve, amely 1956. október 8-án 160

¹⁷ BOROSS Géza: Igehirdetés, in BARTHA Tibor – MAKKAI László (főszerk.): *Studia et Acta Ecclesiastica, V. kötet, Tanulmányok a Magyarországi Református Egyház történetéből 1867-1978*, Budapest, A Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1983, 406–417, 416.

¹⁸ LADÁNYI: i. m., 147.

¹⁹ HORVÁTH Erzsébet: A Magyarországi Református Egyház története a kommunista időkben (1945-1989), *zsinatileveltar.hu*, URL: <http://zsinatileveltar.hu/a-magyarorszag-i-reformatus-egy-haz-tortenete-a-kommunista-idokben-1945-1989> Utolsó letöltés: 2020. 04. 28.

²⁰ LADÁNYI Sándor: A magyarországi protestantizmus a Rákosi-diktatúra, valamint az 1956-os forradalom és szabadságharc idején, in *Uő. – PAPP – TÖKÉCZKI: i. m., 153–155.*

²¹ HORNYÁK: i. m., 8.; Kántor Ervin református lelképásztor (1922-2015) 1948-1952 között volt segéd-lelkész Ecsedy Aladár mellett Tahitótfaluban

²² ZOVÁNYI Jenő: *Magyarországi Protestáns Egyháztörténeti Lexikon*, Budapest, Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1977, 471.

lelkipásztor és segédlelkész aláírása nyomán országos jelentőségűvé vált. Elküldték a Konventnek, ahol ennek a dokumentumnak átütő ereje lehetett volna, de sajnos igazán érdemben már nem tárgyalták.²³ A Megújulási Mozgalom vezetésére közben felkérték Ravasz Lászlót 1956. október 31-én, aki hezitálás után igent mondott. A belső egyházi megújulás mellett a mozgalom célkitűzése volt, hogy le kell váltani azokat az egyházi vezetőket, akik az államhatalom érdekeit szolgálták.²⁴ Bereczky, Péter János és Kiss is lemondtak. Azonban november 4-én megérkeztek a szovjet tankok, és megkezdődött a forradalom leverése, az egyházban pedig a visszarendező-dés. Ravaszékat puccsistanak bélyegezték, a lemondott kollaboráns egyházi vezetőket visszahelyezték tisztségeikbe.²⁵

Érdemes megjegyezni, hogy az 1955-56-os eseményeknek a református egyházon belül vajmi kevés köze volt a forradalomhoz. Nem ebből eredtek. Sokkal inkább egy folyamat eredménye, amelyet a politikai hatalom egyre jobban fokozódó nyomása érlelt, majd ezen évek szabadabb légköre felszínre hozott.²⁶

Ecsedy az 1956-os forradalom idején a falujában is megalakult Nemzeti Bizottság elnökeként tevékenykedett.²⁷ A forradalom elbukásával gyűjtőfogságba került, majd szabadulását követően rendőri felügyelet alá helyezték.²⁸ 1962-es nyugdíjazása után Tahitótfaluban maradt, és a falu közéletében továbbra is aktívan részt vett. Rehabilitációjaként lehet felfogni, hogy 1974-ben kinevezték a leányfalui idősothton lelkész-igazgatójának. 10 éven át látta el e diakóniai szolgálat irányítását, majd 82 évesen, miután ereje megfogyatkozott, felmentését kérte. Ecsedy Aladár „futását elvégezve”, 1990. szeptember 7-én hunyt el. Temetésére 1990. október 5-én került sor a tahitótfalui református temetőben Bolyki János szolgálatával. 2007-ben Tahitótfalu díszpolgára posztumusz elismerésben részesült, és közteret neveztek el róla. Emlékét két tábla is őrzi, egy a parókia homlokzatán, egy pedig a kerítésfalra rögzítve.²⁹ Felesége, Valentini Margit több gyermeknek adott életet, de a felnőttkort csak az ifjabb Aladár élte meg, aki zongoraművész lett, és 1948-ban elhagyta az országot. Örökbe-fogadott lányuk, Zsófi a családban nevelkedett, neki egy lánya és egy fia született.³⁰

Talán ő maga sem tudta volna megmondani írásainak számát. Életében több mint 1000 evangéliumi éneket szerzett szöveggel és dallammal együtt,³¹ mellette színdarabokat és jeleneteket is írt. Több, mint hetven könyvet jelentetett meg. Ezek között találunk a vasárnapi iskolai munkához fűződő kiadványokat, bibliai könyvek

²³ Kiss Réka: 1956 és a református egyház, *Confessio*, 40. évfolyam, 2016/3, URL: <http://confessio.reformatus.hu/v/190/> Utolsó letöltés: 2020. 11. 15.

²⁴ LADÁNYI Sándor: A magyarországi protestantizmus, 157.

²⁵ HORVÁTH: i. m.

²⁶ LADÁNYI Sándor: A magyarországi protestantizmus, 157.

²⁷ HÉJJAS Pál (szerk.): *1956 Pest megyében*, I. kötet, Budapest, Pest Megyei Levéltár, *Pest megye múltjából 10*, 2006, 192.

²⁸ PÁPAI SZABÓ: i. m., 9.

²⁹ BUDAI: i. m., 14.

³⁰ Uo.

³¹ PÁPAI SZABÓ: i. m., 9.

gyakorlati kommentárjait, magyarázatot a Heidelbergi Kátéhoz, számtalan prédikációs kötetet, áhítatos könyveket, úrvacsorai, keresztelési, temetési beszédek gyűjteményeit és evangélizációs igehirdetések füzetait.

Ecsedy Aladár a több mint 30 éves szolgálatát három részre osztotta tíz éves periódusokban: a gyülekezet lelki és anyagi talpra állítása; missziói tevékenység; személyes próbatételek és megcsendesedés.³² Ez az általa megrajzolt ív, nyugodtan mondhatjuk, talán országos egyházunk helyzetét is tükrözi az első világháborútól kezdve a kádári „együtműködésig”. Útkeresés, misszió, konfrontálódás, végül nyugvópont (olyan, amilyen). A rendszerváltás után érezhetően egy hasonló pontokat érintő görbe indult el egyházunkban, és hogy ezen az íven most hol helyezkedünk el, azt mindenki maga gondolja át. Mert ez a görbe is tart valahova, és visszatekintve a múlt századra, kérdéses lehet, hogy újra oda akarunk-e (le)jutni, ahol az a görbe nyugodott meg.

2. A vasárnapi iskola istenországa szolgálatában³³

Egészen fiatal korától fogva, „első szerelem”³⁴-ként, Ecsedy egyik lelkipásztori fókusza a gyerekmisszió volt. Mindamellet, hogy Tahitótfaluban egy teljesen új iskola épült, országosan szervezte a gyerekek evangélizációját. Az idős Victor János halála után a vasárnapi iskolai ügy vezetője lett, és a Zsinat megbízta, hogy az addig felekezeti szerveződést mint Magyar Református Vasárnapi Iskolai Szövetséget hivatalosan is a református egyházba integrálja.³⁵ Ennek elérése érdekében töretlenül hívták fel a gyülekezetekben már működő vasárnapi iskolákat, hogy csatlakozzanak, és lépjenek be a Szövetségébe.³⁶

2.1. A munka története

A vasárnapi iskola a belmisszió sajátos ága, amely eredetileg az angliai Gloucester városából indult Raikes Róbert (1736–1811) laptulajdonos kezdeményezésével, aki 1780-ban az utcáról összeszedett gyerekekkel elindította az első csoportot.³⁷ A mozgalom mindenekelőtt a züllésnek indult gyermekek Krisztusnak történő megmentését tűzte zászlójára.³⁸ A szigetországból átgűrűzött Európába, és 1825-ben Hamburgban nyílt meg az első vasárnapi iskola. Az ügyet a német belmisszió atyja, Wichern János (1808–1881) karolta fel, majd Németországból Európán át az egész világon elterjedt a mozgalom. 1936-ban több mint 38 millió tagot számlált az akkora már

³² G. SZALAI: i. m., 6.

³³ ECESEDY Aladár: A vasárnapi iskola Isten Országá szolgálatában, *Az Út*, 23. évfolyam, 1941/6-7, 159–164.

³⁴ Uo., 159.

³⁵ *A Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje Budapesten, 1942. évi május hó 6-7. napján tartott ülésének jegyzőkönyve*, Budapest, A Református Egyetemes Konvent hivatalos kiadványa, 1942, 392.

³⁶ *Dunántúli Protestáns Lap*, 53. évfolyam, 17. szám, 1942. április 25., 82.

³⁷ DIENES Dénes: Az angolszász belmisszió, in Uő. (szerk.): *A felvilágosodás és ami utána következett*, Sárospatak, Hernád Kiadó, 2016, 121.

³⁸ HORVÁTH István: A vasárnapi iskolai munka, *Az Út*, 22. évfolyam, 1940/2, 45–50, 45.

megalakult Vasárnapi Iskolai Világszövetség. Hazánkba a 19. század második felében jutott el először. Eleinte német nyelven folyt a Skót Misszió keresztül, mígnem a fiatal Biberauer Irma (1867–1945) néhány gyerekkel 1882-ben megtartotta az első magyar nyelvű foglalkozást. Így indult a budapesti Nagy János utcából hódító útjára az első magyar vasárnapi iskola. 1883-ban budapesti teológusok is felismerték a vasárnapi iskola jelentőségét, és Szabó Aladár (1860–1944) vezetésével egy másik szálon is felfuttatták a szolgálatot. Később a két úttörő összeházasodott (1889).³⁹ Vasárnapi iskolák alakultak szerte az országban, több belmissziós egylet is csatlakozott a misszióhoz. Az első világháború megtorpanásra kényszerítette a mozgalmat, majd a harcok befejeztével a Vasárnapi Iskolai Világszövetség anyagi injekciójával újra folytatódhatott, élére pedig id. Victor János állt, aki nemcsak az ország határain belül, hanem külföldön is a vasárnapi iskola elismert képviselője volt. Szerkesztésében került kiadásra havonta kétszer a *Fecske* című módszertani és didaktikai szaklap csoportvezetők számára.⁴⁰ 1931-ben már több mint 63.000 gyermek járt a 892 felekezeti közti vasárnapi iskola valamelyikébe. Victor János 1938-ban bekövetkezett halála után egy ideig gazdátlanul maradt a munka, de gyorsan újraszerveződött, most már külön-külön felekezeti irányításban. 1939-ben Muraközy Gyula lefektette a református vasárnapi iskolai szövetség alapszabályait, majd az Egyetemes Konvent egy albizottságot bízott meg a megalakulás előkészítésére, a tagok közé beválasztották Ecsedy Aladárt is. Végül a konventi bizottság 1940. április 24-ei gyűlésén kisebb változtatásokkal az alapszabályt elfogadta, ezzel megalakult a Magyar Református Vasárnapi Iskolai Szövetség azzal a szándékkal, hogy a gyermekek Krisztushoz vezetése mellett az egész református egyház megújulásának eszközévé legyen.⁴¹ 1940-re a csak református vasárnapi iskolákban regisztrált tanulók száma meghaladta a 100.000-et, összesen 2784 csoportban 2512 tanítóval.⁴²

Ecsedy Aladár lett a Magyar Református Vasárnapi Iskolai Szövetség országos titkára, és oroszlanrészt vállalt a gyakorlati munkában is. Gyökössy Endrével, Madarász Lajossal, Joó Sándorral és sokan másokkal szervezeten végezték a gyermekmissziót a 20. század derekán. Rendszeres, országos konferenciákat bonyolítottak le Tahiban,⁴³ és e mellett gyülekezetekbe kihelyezett szimpóziumokat, előadásokat és továbbképzéseket tartottak vasárnapi iskolai vezetőknek, a gyermekek lelki nevelése iránt érdeklődőknek. Ecsedy kiválóan ismerte a vasárnapi iskola elvi és szaktudományos elképzeléseit, de sohasem mondott le a lehetőségről, hogy mindezeket a gyakorlatban is bemutassa előadása után egy-egy élvezetes mintatanításban.⁴⁴ Szintén az ő

³⁹ Közli Ecsedy Aladár id. Szabó Aladárnak a történet elbeszélését, akit fia, ifj. Szabó Aladár kérdezett ki. – ECSEDY Aladár: *A vasárnapi iskola*, Budapest, Bethlen Nyomda, 1941, 48–50.

⁴⁰ GÉRA Eleonóra Erzsébet: *Református karitatív intézmények a magyar fővárosban 1850-1952*, Doktori Disszertáció, Budapest, ELTE-BTK, 2006, 31.

⁴¹ ECSEDY: *A vasárnapi iskola*, 55.

⁴² Uo., 52

⁴³ *Dunántúli Protestáns Lap*, 53. évfolyam, 26. szám, 1942. június 28., 124.

⁴⁴ *Dunántúli Protestáns Lap*, 54. évfolyam, 16. szám, 1943. április 18., 81.

főszerkesztésében jelent meg újra a *Fecske*, és kiadásra került mellette a *Kisfecske*⁴⁵ is tanulók részére. Számos tankönyv, konfirmációs kátekönyv, színdarab, vers és ének került ki kezei alól gyermekek és gyermekmunkások számára. A sort 1931-ben a *Jó pásztor* nyitotta, amely „vasárnapi iskolai tanítók és gyülekezeti munkások kincseshányja”,⁴⁶ ennek folytatása *A töviskoronás király*, majd *A legnagyobb apostol* és sok más ifjúságnak szánt írás. Egyházvezetési magasságokban bízott rá a gyermekmisszió, nemcsak mint a Magyar Református Vasárnapi Iskolai Szövetség országos titkára, hanem mint az Egyetemes Konvent Misszióügyi Bizottság Gyermekmissziói Albizottságának rendszeres előadója.⁴⁷ Ezek mellett állandó munkatársa volt a Zsinat kiadásában évről évre megjelent, Enyedi Andor által szerkesztett, minden lelkesi hivatalba kötelezően elküldött *Belmissziói Útmutatónak* is.

2.2. A munka meghatározása

Csikesz Sándor indíttatására⁴⁸ Ecsedy 1941 májusában a Debreczeni Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetemen doktori fokozatot szerzett ezen a területen.⁴⁹ *A vasárnapi iskola* (Budapest, 1941) című disszertációjában elsőként dolgozta fel a témát rendszeres és módszertani szempontból, azaz a sorban ez az első tudományos munka e topikban. Ma is sok hasznos útmutatása lehet az újjáéledni látszó vasárnapi iskolai munkához vagy gyermek-istentisztelethez.⁵⁰ Az értekezés első mondatában teológiai alapokon, szintetizálva a célokat és módszereket igyekszik pontosan meghatározni e munkát:

„A vasárnapi iskola Isten Szentlelkének tanítói és nevelői munkája, melyet az anyaszentegyházban, önkéntes és önzetlen vezetők által a közvetlen beszélgetés módszerével kötelező számonkérés és osztályozás nélkül a gyermekek között végez azért, hogy őket az Ige, az imádság és keresztyén egyéniségek által istendicsőítő életre és az üdvösség útjára elvezesse.”

Nem légből kapott megfogalmazás ez. Ecsedy feldolgozza, beépíti és figyelembe veszi az addig elért pedagógiai, didaktikai és gyermeklélektani eredményeket, amelyeket részleteiben is kifejt értekezésében, de a Szentírás elsődlegességéből és a megtért tanítók hitelességéből nem enged. A mozgalom lényegét Raikes Londonban álló szobrában ragadja meg: bal kezében a Bibliát tartja, jobb kezével és derült arcával pedig

⁴⁵ Eleinte a gyermekek egy-egy feladatlapot kaptak, ezeknek a szerkesztett változata lett a *Kisfecske*.

⁴⁶ *Dunántúli Protestáns Lap*, 41. évfolyam, 47. szám, 1930. november 23., 224.

⁴⁷ *A Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje*, 783.

⁴⁸ PÁPAI SZABÓ: i. m., 9.

⁴⁹ *Debreczeni Újság*, XLV. évfolyam, 113. szám, 1941. május 18., 6.

⁵⁰ BOROSS Géza: Magyar református gyakorlati teológiai disszertációk a huszadik században, *Studia Caroliniensia*, 2003/3-4, 165–176, 173.; A dolgozat felépítése a következő: 1. A vasárnapi iskolai munka története; 2. Elvi rész; 3. A gyermek; 4. A vasárnapi iskolai vezető; 5. A vasárnapi iskolai munka módszertana; 6. A Biblia, mint a vasárnapi iskolai munka anyaga; 7. Imádság a vasárnapi iskolában; 8. Éneklés a vasárnapi iskolában; 9. Áldozatra és szolgálatra nevelés; 10. A vasárnapi iskolai munka segédeszközei.

a Bibliára, az élet könyvére mutat. „A Biblia a vasárnapi iskolán keresztül lett sok ezer gyermeknek mindennapi kenyerévé.”⁵¹ Eleinte fizették a szolgálatot, de később kimondák, hogy e munkát tisztán, Krisztus iránti és a gyermekek iránti szeretetből kell végezni.⁵²

2.3. A munka két forrása

Ecsedy Aladár két forrásból eredezteti a gyermekmunkát: Isten iránti szeretet és a gyermek iránti szeretet. Isten iránti szeretet csak Krisztusban tud megtestesülni.⁵³ Krisztus nélkül a gyermekmunka olyan,

„mint a papírvirág, amelynek megvan a virág formája, megvan a színe, az alakja, csak éppen illata nincs és élet nincsen benne... Ahol a Krisztus váltságmunkája, váltságának személyes megélése és megtapasztalása hiányzik, ahol Krisztus csak egy theologiai tényezővé lett, akivel a keresztyén élet sakktabláján sakkozunk, mint a királynővel, ott nem lehet soha erőteljes és hasznos vasárnapi iskolai munka... Nem azt értjük, hogy a munkában, a tanításban elő kell fordulni a Krisztus nevének, mert hiszen ilyen módon könnyen lehet minden vasárnapi iskola krisztusi, hanem azt, hogy az élő Krisztussal való szeretet- és életközösségből, mint áldott forrásból táplálkozik a munka.”⁵⁴

A gyermek iránti szeretetnél hangsúlyos Ecsedy felfogásában, hogy elismerve a pedagógiai felismeréseket és a különböző fejlődésméleti kutatások eredményeit, a gyermek lelkének, a bűntől eleve megrontott életének megmentése az elsődleges. „Ha nem ég bennünk a vágy: a gyermek lelkének megmentésére, az ördög töréből kiszabadítására, akkor nem tudunk olyan munkát végezni, mint amilyenre Isten hívott el bennünket.”⁵⁵ A kedves és szelíd hang mellett tanulja meg a gyermek felismerni a bűnt, megutálni a kárhozatot, és keresni az üdvösségre vezető utat. Nem gondolja, hogy határozott megtérésekre lehet számítani, de vallja, hogy e szolgálatban „a kegyelem munkája számára elkészüljenek az áldott medrek, hogy a gyermek megérezze azt, amit később öntudatosan meg is kell cselekednie s hogy eszközei lehessünk Isten Szentlelke előkészítő munkájának, amely megtérésre akar juttatni”.⁵⁶ Múló, hangzatos és divatos trendeken átívelő, időt álló gondolatok ezek, amelyeket érdemes minden gyermekek között végzett munka fölé helyezni, akkor is, ha esetleg a hittanoktatás a lelkipásztor pénzkereseti forrásaként egzisztenciális kérdéssé szublimálódik, és nem az erre való elhivatottságból vagy hovatovább karizmából fakad.

⁵¹ ECSEDY Aladár: *A vasárnapi iskola*, 46.

⁵² Uo.

⁵³ ECSEDY: *A vasárnapi iskola Isten Országá szolgálatában*, 159.

⁵⁴ Uo., 160.

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ Uo., 161.

2.4. A munka célja

Isten országa építésében minden ránk bízott munkának céltudatosnak kell lennie, úgy, ahogyan Pál apostol figyelmeztet erre: „ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé, Isten mennyei elhívásának Krisztus Jézusban adott jutalmáért” (Fil 3,14). Péter pedig megadja mindannyiunk számára, gyermekek és felnőttek, tanulók és tanítók számára a végcél már itt e földi életben: „mert elértétek hitetek célját, lelketek üdvösségét” (1Pét 1,9). Ecsedy megfogalmazásában ez így áll: „A vasárnapi iskolai munka célja az eredendő bűnben született gyermekeknek Jézus Krisztushoz, tehát az idvesség útjára való elvezetése, hogy megteremtven a hálának gyümölcseit, már e földön Isten dicsőségére élhessenek, s haláluk után üdvösségre jussanak.”⁵⁷

2.5. A munka fontossága

Miben áll a vasárnapi iskola fontossága? Döntő megközelítés, hogy a házat aluról építsük, és a betegséget is gyökerénél kezeljük. Kulcsfontosságú az új nemzedék nevelése. Amikor a jeruzsálemi templomot a vallásos zsidók tolvajok barlangjává tették, akkor Jézusnak ostort kellett fognia, hogy kiűzze a kufárokat. Ugyanakkor a gyermekek kiáltozták a templomban: Hozsánna Dávid Fiának! (Mt 21,15). Ez a gyermekiáltás megmutatta az „új világ útját”: megújult hitélet, ébredés, megelevenedés a gyermeklelkeken keresztül.⁵⁸ A holt vallásos értéktelenséget fel kell váltsa a növekvő új élet el nem múló merituma. „Mint ahogy a tavaszi rügyek ledobják a fáról a tavalyi, a megszáradt leveleket, úgy kell eljönnie az új nemzedék által az ébredésnek.”⁵⁹ 1941-ben fogalmazta meg e gondolatokat Ecsedy Aladár, és mi már visszatekintve tudjuk, hogy mennyire igaza lett! A belmisszió vasárnapi iskolai mozgalma és a mellette futó evangélizációk révén nagy ébredési hullám vonult végig az országon a 20. század derekán. Erre képes az áldozatos gyerekmisszió. Ma is óriási fontossága van a Bibliából táplálkozó, teológiailag markánsan és hitvallásainkból egyenesen eredő hiteles kerestényen nevelésnek, történjen az napjaink bármilyen gyermekeket érintő szolgálatában. A nagy „kufár”, a Sátán ott van a szépen becsomagolt portékáival gyermekink körül. Az, hogy mit engedünk a kezükbe ezek közül, a mi felelősségünk most is és a jövőre nézve is. Ők az új nemzedék. A kérdés, hogy felszakad-e ajkukról, hogy „Hozsánna Dávid Fiának!”, vagy arra se lesznek képesek, hogy fiúnak lássák a Fiút?

2.6. A munka módszertana

Ecsedy mélyrehatóan vizsgálja a gyermeklelkektan eredményeit, áttanulmányozza az addig megismert erkölcsi, személyiségi vagy vallásos fejlődés elméleteit, górcső alá veszi a pedagógiai és didaktikai elgondolásokat, majd mindezeket beépíti a vasárnapi iskolára vonatkozó látásmódjába. Sokat vesz át a kor nagy református teológusaitól, akik valamit is letettek a nevelés asztalára: Imre Lajostól, Czeglédy Sándornétól és Makkai Sándortól. Ezek mellett a téma nemzetközi irodalmának széleskörű ismer-

⁵⁷ ECSEDY: *A vasárnapi iskola*, 12.

⁵⁸ Uo., 16.

⁵⁹ Uo.

tével rendelkezik. Szertheágázó studiális és praktikális tudását ötvözi, amikor kifejti a vasárnapi iskolai munka módszertanát.⁶⁰ Ennek részletes bemutatására most nincs lehetőségünk, elégedjünk meg annyival, hogy mint minden elgondolását, Ecsedy ezt is Isten felől közelíti meg. Tehát a vasárnapi iskola módszere nem lehet más, mint ami teljesen megegyezik Isten világot megmentő munkájának módszerével: Isten Fia kisgyermekké lett. Megváltói útját először gyermeki lábakkal taposta. Gyermeksége szükséges volt szándékához. „A vasárnapi iskoláinknak tankönyvük van, ez arról a hatalomról szól, amellyel Isten gyermekeivé lehetünk.”⁶¹ *Jézus módszertana* című eladásában pedig aláhúzza, hogy a vasárnapi iskola metódusát Jézustól lehet megtanulni, és ennek alapjai az egyszerűség, az elelenség és az érthetőség.⁶² Ecsedy didaktikai látásmódjának legfőbb elemei pedig *a hit*, amely abszolút elvárás a tanítótól, mert csak hittel lehet a gyermekben is hitet ébreszteni; *a szeretet és türelem*, amellyel a gyermekhez egyáltalán közeledni lehet; *az anyag ismerete*, amely nem csupán a Szentírás történeteiben való jártasságot jelenti, hanem azok üzenetének megértését is; *az adagolás*, amikor tudni kell, hogy a gyerek mennyit képes felfogni; és *a tálalás*, amely a tanítást élvezhetővé teszi.⁶³ Ecsedy nem szorgalmazza egy-egy bibliai történet egészének bemutatását, hanem csak abból egy kis részlet elmondását. „Kisebb gyermekek számára sohasem szükséges egy leckét végig tanítani, mert az ő kicsi szívük megtöltésére egy kevés víz is elegendő.”⁶⁴ Fontos feladatként jelöli meg, hogy példákkal világítson meg a tanító egy történetet, de ezek ne szorítsák háttérbe Jézus személyét. Nem tartja helyesnek az „aranymondás” elnevezést, mert azt „nagy emberek értékes gondolataira” is használják, és vigyázni kell, hogy a gyerek még véletlenül se gondolja azt Isten Igéjéről. Egyszerűen Igének nevezi a megtanulandó bibliai idézetet.⁶⁵ Bár ezen mégis változtatott egy évtized alatt, és visszatért az aranymondás elnevezéshez.

2.7. A munka külső eszközei

A vasárnapi iskola magyarországi átfogó megszervezésekor Ecsedy elengedhetetlennek tartotta, hogy a fentebb említett Krisztus-központú gondolkodáson, megtérésre sarkalló hozzáálláson és belső elhivatáson túl a külső körülmények is álljanak rendelkezése, úgy, mint gyermeküdülő telep, gyerekirodalom, vasárnapi iskolai segéd-eszközök, szemléltető képek, könyvek kiadása. Tehát lelki és anyagi tőke együttesen.⁶⁶ Maga Ecsedy számtalan kiadványt, tankönyvet, drámajátékot és éneket adott a gyerekek kezébe, mindezekon túl pedig létrehozta a Sion-hegye misziói otthont, amelyet fentebb már említettünk. Itt kerültek megrendezésre a „kiképzőtáborok”, itt evangélizáltak és készítették fel erre a gyülekezeti munkára a jelentkező fiúkat és

⁶⁰ Vö. ECSEDY: *A vasárnapi iskola*.

⁶¹ Uo., 20.

⁶² *Dunántúli Protestáns Lap*, 54. évfolyam, 16. szám, 1943. április 18., 81.

⁶³ ECSEDY: *A vasárnapi iskola*, 199–201.

⁶⁴ ECSEDY Aladár: *A jó pásztor*, Budapest, Apostol János Kiadása, 1931, 6.

⁶⁵ Uo., 7.

⁶⁶ Uo., 163–164.

lányokat. Egyik turnust követte a másik, amíg ezt a missziói munkát is le nem állították a többivel együtt.⁶⁷

A rendszerváltás után minden egyházi mozgalomnak szabad volt újraindulnia, de mégis kevés gyülekezetben találkozhatunk kifejezetten a vasárnapi iskolával. Célkitűzéseit, fontosságát és legfőképpen eredményességét láthattuk a múlt századból. Érdemes mindezeket újragondolni, aktualizálni és napjaink kontextusába helyezni. Isten nem változik. Szándéka sem. Országá elközelített, és nekünk és gyermekeinknek ennek az országnak polgárai közé van meghívónk Krisztus által. A magunkét őrizzük meg, a gyerekekét pedig adjuk át!

ABSTRACT

Aladár Ecsedy's „Soul-Saving” Evangelization for Children

Aladár ECSEDY (1902–1990) was one of the most active Hungarian Reformed ministers in the 20th century. The main focus of his ministry – as the representative of the Domestic/Home Mission – was evangelization. This was evident in his Sunday school youth-mission and the nationwide church evangelization. By presenting some of his biblical, theological, and pedagogical points of view, we can see the importance and goals of the Sunday school movement and make the messages from the past relevant for the purpose of evangelization mission for the youth of today.

---

⁶⁷ Gyökössy Endre: *Hogyan tartsunk gyermek-bibliórát?*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2017, 5.